

גאונה של ירושלים

נגוהות הוד מפרקי חייו העמוסים בשקידת התורה ובפסיקת ההלכה של
הגאון הקדוש רבי דוד שפירא זצוק"ל בעל 'בני ציון'
במלאות יובל להסתלקותו - י"ד בשבט תשל"א-תשפ"א

50 שנה
להסתלקותו

בן הגה"ק רבי יואל צבי ראטה זי"ע בעל 'בית היוצר'
ואב"ד חוסט.
כפי המסופר בחג המשפחה, סבלו והתייסרו רבי

תפארתה של ירושלים. מכתבו של הגאון רבי זעליג
ראובן בענגיס זצ"ל לרבנו בימי צעירותו

בן ציון וזוגתו כמה שנים מצער גידול בנים ל"ע, כאשר
כמה פעמים נפקדו בילדים אך הם נפטרו ר"ל בשבועות
הראשונים ללידתם, עד שנולד להם בנם יחידם רבי
דוד שפירא, שהיה משוש ליבם והתנחמו בו. [לאחר
מכן נולדה להם בת יחידה מרת פייגא פעסיל ע"ה,
אשת הגאון רבי אהרן בראנד זצ"ל]. מובן מאליו שאביו
הגדול השקיע בו את כל כוחותיו למען יגדל ויתעלה
בתורה ובהתמדה, ואכן מאז לידתו התמלא הבית כולו
אורה וכבר בשחרית ימיו עוד כבר-שית כבר-שבע,
התבלט בשקידתו הנפלאה ובכישורו הברוכים.
למרבה הצער, לא ארכו ימי השמחה והשלווה בבית
משפחת שפירא, לאחר שאמו הצדקנית ע"ה חלתה
מאוד והלכה לבית עולמה בקיצור ימים ושנים, והיא
בת ל"ב שנים בלבד, ביום ז' בשבט תרס"ח. רבנו מזכירה
לטובה בראש ספרו: "יען שלא זכיתי לכבדה בחיים,
אכבדה במותה כי חתמה ימיה במהרה, אכבדה במותה
בגן עדן", ולזכר נשמתה עשה ג"ן סימנים בספרו, כי שם
אמו 'גיטל' בגימטריא נ"ג עם הכולל.

לפני פטירתה, בידעה שהיא עומדת להשיב את
נשמתה לכוור מחצבתה, ביקשה מבעלה רבי בן ציון
תקיעת-כף ואמרה לו שהיא מסכימה שיינשא בשנית
כאוות נפשו, אך זאת בקשתה היחידה ממנו, שיעלה את
שני ילדיה לארץ הקודש כפי שרצתה כל הימים, לזכות
ולעלות לחונן עפר הארץ. בימים ההם, עלייה לארץ

יום אחד היתה הישיבה כמרקחה, כשאבינו זצ"ל
הקשה בסוגיא פלונית עשרים ושמונה קושיות, ותירץ
את כולן בתירוצי אחד נפלא שהיה כפתור ופרח ממש.
אכן, למחרת הפתיע והדהים שוב את הלומדים, והפעם
בשיטה הפוכה, כשהוא שוטח לפניו קושיא חמורה
אחת, דלית נגר ובר נגר דליפרקיניה, ומיניה וביה חור
וישב אותה בלא פחות מעשרים ושמונה תירוצים...
לאחר קריאת שורות קצרות אלו בראשית הדברים,
כבר ניתן לעמוד באפס-מה על ההיקף התורני העצום
של עלם חמודות זה שהגיע לירושלים עיה"ק בשנות
ילדותו, ומאז דרך כוכבו מעלה-מעלה עד שזכה
לעמוד בראש המערכות התורניות וההלכתיות שעמדו
בעין הסערה בתקופות שונות, כאשר שיטתו הייחודית
ודעותיו המקיפות התקבלו ללא עוררין בקרב כל
גדולי הדור, על אף גילו הצעיר לימים מול זקני ומאורי
ההלכה שהעריצוהו ביותר וקראו אחריו בדחילו
ורחימו: מקודש, מקודש.

ממונקאטש לירושלים

ראשית עריסתו של הגאון האדיר רבי דוד שפירא
זצוק"ל בעל 'בני ציון', הייתה בשנת תרנ"ח בעיירה
מונקאטש, שם התגוררו הוריו וזקניו שהיו מגדולי
החסידים שדבקו בכל עוז בצדיקי וקדושי בית
מונקאטש. אביו היה הגה"צ רבי בן ציון שפירא זצ"ל,
תלמיד חכם מופלג ובקי בכל חדרי תורה, לצד שלשלת
היחס המפוארת שעטרה את משפחתם דור אחר
דור, בהיותו דור עשירי להגה"ק בעל 'מגלה עמוקות'
זי"ע. גם מצד אמו היה נצר לקדושי עליון, שהייתה
בת הגה"צ רבי משה שמעון ראטה זצ"ל אב"ד דיורא,

רבי דוד'ל שלנו. הרה"ק ממונקאטש במסעו בקברי צדיקים בגליל משוחח עם תלמידו חביבו רבנו זצ"ל

"הרבה חידושים מספרי זה כד הווינא טליא
חידשתי, וכד הווינא בר שתסרי עם גדולי הדור
בתשובות בבירור הלכה החלפתי". עדותו האישית
של הגאון המופלא רבי דוד שפירא זצוק"ל, מגדולי
התורה והחסידות בירושלים של מעלה, בהקדמתו
לחלק הראשון של ספרו 'בני ציון', מעידה יותר מכל
על החריפות והבקיאות שנכללו בדמותו התמירה עוד
בימי חורפו, כאשר אז כבר זכה להרעיש עולם ומלואו
בהיקף גאונו המדהימה, עד שגדולי ירושלים עמדו
משתאים ומופלאים לנוכח ידיעותיו המופלגות בכל
מכמני תורה.

כבר בשנות תרע"ח, והוא בן עשרים שנה בלבד,
היו לו לגר"ד שפירא זצ"ל חליפת מכתבים בעמקות
ההלכה עם הגה"ק רבי יוסף חיים זוננפלד זי"ע רבה של
ירושלים, ועם הגה"ק רבי משה יוסף הופמן זי"ע הדיין
מפאפא, שקשרו לו כתרי תהילה בראש איגרתם כאחד
הגדולים שבדור. בימים ההם, בתקופה שאחרי נישואיו
עם נכדת הגאון המפורסם רבי משה נחום וולנשטיין
זצ"ל ראב"ד ירושלים, קבע מקום לימודיו בישיבת
'אוהל משה' מיסודו של הגה"ק מהרי"ל דיסקין זי"ע,
שם היה מהיחידים מתוך בחירי התלמידים שהורשו
להיכנס לשיעור שמסר הגאון רבי יצחק ירוחם דיסקין
זצ"ל, ושם זכה ליצוק מים על ידיו של הגאון רבי
אליהו קלצקין זצ"ל מלובלין, ששימש אחריו בנשיאות
הישיבה הרמה.

"היו אז בישיבת 'אוהל משה' שני לומדים מצוינים
שהתבלטו אף מקרב האריות שבחבורה משכמם
ומעלה", כותבים בניו בהקדמה לספרו 'בני ציון' חלק
ג'. "האחד היה ידוע כ'סיני' ומשנהו כ'עוקר הרים'.
זה האחרון היה אבינו זצ"ל, שחבריו הדגולים מבעלי
תריסין, לא אחת עמדו משתאים נוכח גילויי חריפותו.

הקודש לא הייתה משימה פשוטה וקלה, בפרט לנוכח העניות המופירה ששררה בארץ ישראל ודבר שמעה הגיע למרחוק עד מונקאטש שבצ'כיה, ורבי ציון לא ידע כדת מה לעשות.

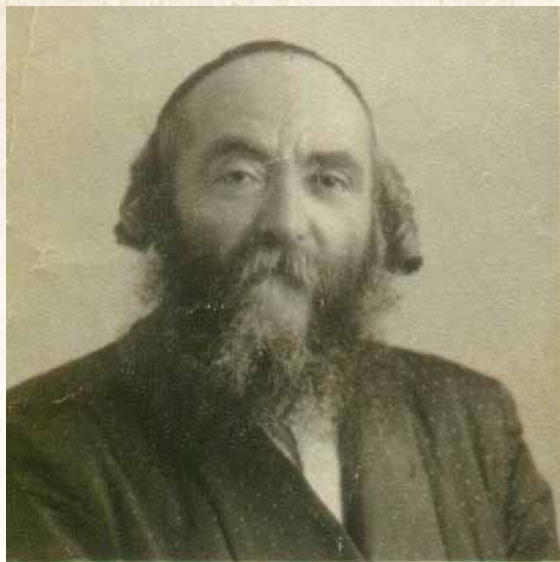
מחמת הספיקות הרבים שניקרו במוחו, החליט רבי ציון להיכנס ולהתייעץ עם מורו ורבו הגה"ק בעל 'דרכי תשובה' זי"ע ממונקאטש. טרם כניסתו לקודש פנימה, הכין עבורו שני קוויטלאך. באחד כתב את שמו ושם שני ילדיו שנותרו עמו, ובשני כתב את שאלתו האם לעלות לציון ברינה לאור בקשתה האישית של זוגתו המנוחה. בעומדו ממתין לתורו להיכנס לחדרו של ה'דרכי תשובה', יצא מתוך החדר יהודי ממכריו וסיפר לו שזה עתה שאל את הרבי האם לעלות לארץ ישראל, והרבי סייר לאשר לו את הנסיעה באומרו שבארץ ישראל מתחילים הציונים והחלוצים להרים ראש, והוא חושש שמא תהיה להם השפעה על הצעירים שירדו מהדרך הישר והטוב ח"ו.

כששמע רבי בן ציון את הדברים מפי האיש, הרחרר לעצמו שמן הסתם גם אצלו לא יסכים הרבי לדבר הנסיעה, ולכן החליט להכניס לכיסו את הקוויטל בו כתב את שאלת הנסיעה, ובהגיע תורו להיכנס, הגיש לפני ה'דרכי תשובה' רק את הקוויטל עם שמו ושמות ילדיו היתומים הרכים. להפתעתו, פנה אליו הרבי ושאל אותו: 'וואס איז מיט דער צווייטער קוויטל?' (מה עם הקוויטל השני?), וכשראה שהכול גלוי וידוע לפני רוח קודשו, הגיש גם את הקוויטל השני עם ספיקו לגבי הנסיעה לארץ הקודש. למרבה פליאתו, נתן לו הגה"ק ה'דרכי תשובה' את ברכתו לנסוע עם הילדים ארצה, באומרו, כי אם אמנם חושש הוא כנ"ל לגבי אחרים, אבל עליו אינו חושש כי בוודאי יגדל את ילדיו לתורה וליראה כאשר הייתה באומנה אתו כל הימים.

רבי בצנ"ל היה מספר על הנהגה מעניינת שהייתה לרבו הק' בעל

תוך ביתם וגידלו אותו במסירות ובנאמנות כאילו ילדו אותם. כך, גדל והתחנך רבנו בבית דודו הגר"י פרנקל [הגה"ק ה'מנחת אלעזר' זי"ע ממונקאטש כתב עליו 'תפארת ירושלים'], ונודע בפי- כל כשקדן עצום וכמתמיד מופלא שלא פסיק פומיה מגירסא.

אחרי נישואיו בשנת תרע"ה המשיך להגות באמרי שפר ולהתעלות כהנה וכהנה בעסק התורה לתפארה, וכפי שהעידה זוגתו הרבנית ע"ה שכמעט מעולם לא ראתה אותו ישן בשעה שבני אדם רגילים לישון, כי כשכולם עלו על ערש יצועם עדיין

מצודתו פרושה. רבנו צ"ל במייטב ימיו

"...מעשה-רב זה של ה'אמרי אמת' שהיה נוגע בעניין כה חמור כשמירת שבת קודש וצום יום הכיפורים, מלמד די והותר עד היכן הפליג אותו גאון וקדוש, רבם של כל בני הגולה, בהערכתו את גדולת אבינו צ"ל ואת סמכותו להכריע בהלכתא גבירתא..."

שמעו את קולו הנעים בוקע מחדר לימודו, וכאשר השכימו בבוקר להתפלל עם הנץ החמה כמנהג ותיקין, מצאוהו יושב כבר אצל השולחן ומתייגע בתורה, כשקולו המתוק מלטף את כותלי הבית בנעימה.

מדי פעם דההד בדירתו הצנועה קול הכאתו באצבע צרידה, והיה זה סימן מובהק שבאותו רגע עלתה בידו לתרץ איזו קושיא חמורה או לעבור בהצלחה בין גלים סוערים של סוגיא סבוכה, ובמערבולת של קושיות ופירוכות מדברי תוס' אחד על משנהו, עד שהגיע לחוף מבטחים. הגה"צ רבי יוסף חיים שיינברגר צ"ל, כשהיה פוגשו מדי בואו בבוקר לתפילת שחרית, אמר לו: 'אני מכיר כבר על פניך שכבר חידשת משהו נפלא בתורה...' ואכן,

בניו החשובים הפליגו אחריו באומרו: 'מי שלא ראה את מאור פניו של אבינו צ"ל עת זכה לחדש חידוש בתורה הקדושה, לא ראה מאורות מימיו'...

אחרי שתמו שנות ה'קעסט' שקצב לו חותנו ועול הפרנסה השתרג על צווארו, פנה רבנו להשתלם וללמוד את מקצוע השו"ב, עד שאכן ידע את כל ההלכות על בוריין והוסמך לשחיטה על ידי זקן השו"בים בירושלים, הגאון רבי יוסף בנימין שימנוביץ צ"ל שלימד אותו אומנות זו. לתעודת הסמיכה שקיבל מטעם רבני הבר"ץ מיסודו של הגה"ק רבי שמואל סלנט זי"ע, הוסיף הגרי"ח זוננפלד כמה שורות בכתב יד קודשו: 'לאו בכל יומא מתרחיש מוסמך כזה', אך הוסיף ברכתו: 'יהי נועם ד' על מקבל הסמיכה הלז לזכותו לישב השקט על התורה והעבודה כאשר אתו באמנה מימי נעוריו, ויזכה להיות נסמך וסומך על השחיטה לאחרניא כיאות וכראוי לו'...

בברכתו זו התכוון הגרי"ח זוננפלד לרמוז כי לא זו תכליתו וייעודו של רבנו להיות שוחט מומחה לפרנסת ביתו, כי בעיניו עדיף הוא שימשיך לשבת בשלווה בבית ד' ולקשור כתרים לתורה, מאשר להתפרנס מברכת הזבח. ואכן, ברכתו התקיימה לפחות מבחינה זו, שרבנו אכן לא פנה לעסוק באומנות השחיטה ולא השתמש בידיעותיו לשחוט רק במקרים נדירים, כמו בימי ביקורו המפורסם של מורו ורבו הגה"ק ה'מנחת אלעזר' זי"ע ממונקאטש בארץ ישראל בשנת תר"צ, כשלא הסכים לאכול אפילו בשר עוף כי אם משחיטתו של רבי דוד שפירא. ופעם, כשערכו אנשי שלומו סעודת מצוה לכבודו ולא דקדקו להכין עופות משחיטת רבנו, כיון שנכנס הגה"ק ממונקאטש להסב בסעודה, שאל בראשונה מי היה השו"ב, וכשהתברר לו העניין לאשורו, פתח ואמר: 'היותו והעופות לא נשחטו על ידי רבי דוד'ל שלנו (כך נהג לכנותו בחיבה). נסתפק במאכלי חלב'... ולא הועילו כל השידולים לשנות דעתו הקדושה.

כגאון מופלא וכתלמיד חכם אמיתי, שיכל ואימן ידיו לעסוק בכל מלאכות הקודש בזכות כשרונותיו הברוכים, כגון לכתוב כתיבת סת"ם בקולמוס נאה שהפליא את כל רואיו. ובשנת תרפ"ה כשרבו הק' ה'מנחת אלעזר' רצה לכתוב לעצמו ספר תורה בירושלים, סמך עליו שימצא עבורו סופר מומחה בכתב תימני כדי להוציא את חפצו לפועל, וכתב לו חזרה שונות על אודות הספר תורה; ראה שו"ת 'בני ציון' (ח"א סימן כח-ל). וכן כתב עבורו מגילה מיוחדת עם השמות הקדושים בהגדלת האותיות, ראה שם. כמו-כן ידע לתקוע בשופר בימי ראש השנה במומחיות רבה, גם היה בעל תפילה נפלא ומנעים ומירות, עד שבשעה שעבר לפני התיבה כשליח ציבור, זכה להשיב רבים מעוון והמונים מבני ירושלים של מעלה נהרו לשמוע קול תפילתו הנעימה בערבות מיוחדת.

בירושלים דאז רווח הסיפור על אחד מגדולי ירושלים ששמע בפעם הראשונה את תקיעותיו של רבנו ביום תרועה, והתבטא לאמור: 'כל ימי הייתי מצטער על דברי הנביא (עמוס ג, 1) 'הייתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו', האומנם יראים וחרדים כולנו מקולו של השופר? אולם כשזכיתי עתה לשמוע את קול תקיעותיו של

נזר בית מדרשו אחד המיוחד. מודעת אבל על פטירתו של רבנו בביהמ"ד באיאן בקטמון

קדוש יאמר לו. רבנו זצ"ל בסידור קידושין בחופת אחד מנכדיו

רבי דוד שפירא, או ליתר דיוק כאשר הפשיל טליתו מעל פניו ונטל את השופר בידו, ועוד קודם לכן כשניגש אל הבימה והתחיל בקולו המרעיד 'מן המצר קראתי'... הזדעזעתי בכל רמ"ח איברי ושם"ה גידי, ארכובותי דא לדא נקשן מאימת יום הדין, ואכן התקיעות שלו היו בבחינת 'אריה שאג מי לא יירא'..."

חד בדרא בחכמת התכונה

גולת הכותרת של כוחו העצום בתורה הקדושה הייתה ידיעתו המופלגת בחכמת התכונה, ונהירים היו לו שבילי דרקיעא וסוד העיבור והחשבונות בבקאות מדהימה, עד שנחשב בזה למאריה דשמעתתא בכל הדור כולו, וכפי שניתן לראות כי עניינים אלו תופסים חלק נכבד מספרו 'בני ציון', בסוגיות הסבוכות שהתעוררו מפעם לפעם בדינים ובהלכות אלו, כשכל גדולי הדור מקבלים את דעותיו בחיבה ובהערצה, בידעם עד כמה גדול כוחו המופלא בחכמת האסטרונומיה, מושגים הרחוקים מעיסוקם של מרבית גדולי הדור ופוסקי ההלכה, ומקום הניחו לו להתגדר מן השמים בעניינים אלו.

כפי שהוזכר לעיל, הרי שאביו הגה"צ רבי בן ציון שפירא זצ"ל כבר ניחן במנתת שמים זו להיות בקי מומחה בחכמת התכונה. היה זה לאחר שהתעסק בשיווק עצים מבעלי יערות ומכירתם לסטונאים, ופעם שהה כחודש ימים ביער מרוחק וברשותו היה רק ספר אחד: 'חיד החזקה' להרמב"ם הלכות קידוש החודש. בעזרת כישוריו המצוינים למד רבי בן ציון את הנושא על בורי פעמים רבות, עד שהפך להיות מומחה גדול בתחום וגדולי הפרופסורים שיחרו לפתחו להתיעץ עמו בנושאים אסטרונומיים.

בנו, רבנו זצ"ל, המשיך את דרכו במוחו העילויי וכבר בשנת תרפ"ח, והוא בן שלושים שנה בלבד, כבר פרסם את ביכורי יצירותיו במקצוע התכונה, בקונטרס 'מידת היום' שנועד לברר היבטים הלכתיים שונים של 'קו התאריך', ממנו נשקפת כמו שחר בקיאותו העצומה וידיעותיו היסודיות בחכמה מופלאה זו ובכל ענפי מקצוע גדול ומקיף זה של עיבורי תקופות וצירופי מזלות יחד עם ביאורי חשבונותיהם הסבוכים בתורת האסטרונומיה, עליהם כבר אמרו חז"ל (שבת עה). 'כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים'.

שנים לאחר מכן, בשנת תשט"ז, בעת שנסע רבנו לארה"ב לגייס כספים למען עמלי התורה בארץ הקודש, באותם ימים חיבר את הקונטרס המפורסם על ענייני זמן בין השמשות. הוא נפגש שם בארה"ב עם אחד מגדולי המדענים האסטרונומיים בארה"ב

בלוויית רב מתורגמן, שהתפעל מאוד ממיטב רוחב ידיעותיו העצומות בחכמה זו ושאל אותו באיזו אוניברסיטה השתלם בחכמה הזאת?... וכשביקר רבנו במצפה הכוכבים הגדול ביותר בעולם הנמצא בקליפורניה לצורך בירורים בענייני בין השמשות, התרשמו ממנו מאוד ומידיעותיו המורחבות באסטרונומיה, ומנהלי המקום ביקשו ממנו לרשום את שמו בספר האורחים המיועד רק לאורחים החשובים ביותר שלהם.

ובאחד מביקוריו של רבנו אצל הגה"ק גאב"ד טשעבין זי"ע, הסבו אז ליד השולחן כמה וכמה רבנים וגדולי תורה מעיה"ק ירושלים והתפלפלו בנושא של שיעור בין השמשות וזמן תפילת ערבית. נענה גאב"ד טשעבין ואמר: 'מה לכם להתפלפל בעניין זה, הלא רבי דוד שפירא נמצא אתנו, הבה נשאל אותו ונקבל תשובה כהלכה וברורה כשמלה'.

סערת 'קו התאריך'

עד היום נודע שמו של רבנו ומופיע כמעט בכל ספרי השו"ת של גדולי הדור האחרון בעקבות שיטתו הברורה אודות 'קו התאריך'. היה זה לאחר שרבנו נדרש לעסוק בשאלות הלכתיות שהתעוררו אצל יהודים סוחרים שיצאו לנדוד ברחבי העולם לצרכי עסקיהם והגיעו למדינות במזרח הרחוק, שם התבלבלו אצלם השעות ולא ידעו באיזה יום הם נמצאים. כך התעוררו אצלם שאלות רבות בענייני תפילות ושמירת שבת, ורבנו שהיה ידוע כבר אז כבקי מומחה בחכמת התכונה נכנס לעובי הקורה בבירור העניינים הסבוכים. היה זה כאמור בשנת תרפ"ח, ובאותם ימים חיזקו ועודדו הרה"ק רבי שלמה מזוועהיל זי"ע על שבחר לברר עומקה של הלכה זו, כי ברבות הימים עוד יצטרכו את סיועו בכך, ולא ירפה ממנו עד תום.

חלפו י"ד שנים עד שהגיעה מלחמת העולם השנייה והנושא ההלכתי הסבוך של קו התאריך התעורר במלוא עוזו. היה זה בשנת תש"ב עת קבוצה גדולה של שומרי תורה ומצוות הצליחו להימלט מהתופת בעור שיניהם והגיעו עד יפן, שם התעוררה שאלה גדולה בנושא קו התאריך, כיצד עליהם לנהוג בקביעת מועד יום הכיפורים, כי היו צדדים לומר שהזמנים ביפן מוקדמים ב-6 שעות אחורה ליום הקודם או 18 שעות קדימה ליום הבא. את שאלתם הם הריצו לפני גדולי ופוסקי הדור בארץ ישראל, וכולם התחבטו בשאלה קשה זו שלא היו רבים שידעו לנווט את הפסק הנכון.

לא ניכנס לכל פרטי הדיונים שצודדו על ידי גדולי הדור לכאן

הגאון הצדיק רבי דוד שפירא

ולכאן, אך התעוררה מחלוקת הלכתית גדולה בנושא. מרן ה'חזון איש' סבר שהזמנים ביפן מאוחרים ב-18 שעות, אך רבנו סבר אחרת שהזמנים שם מוקדמים ב-6 שעות. כל העולם ההלכתי סער במחלוקת שניטשה בין מאורות ההלכה, ובאספה הגדולה שהתקיימה במוצאי צום גדליה תש"ב בירושלים, בהשתתפות גדולי ופוסקי הדור, שלח החזו"א שליח מיוחד שהעביר את דעתו בנושא. במרכז ההתכנסות נעמד רבנו והפליא את כל הרבנים במשאו הנרחב בו ביאר לפרטי-פרטים את השתלשלות הזמנים בהלכה מיום בו נתלו המאורות ברקיע השמים בששת ימי בראשית, וכולם התפעלו מאוד מגאונותו מרקיעת השחקים בתחומים אלו.

יצוין, כי מרן ה'אמרי אמת' זי"ע שהיה זקן צדיקי הדור בימים ההם, שמע את שיטתו של החזו"א בנושא קו התאריך, אך שלח את בנו מרן ה'בית ישראל' לברר את דעתו של רבי דוד שפירא, שהיה אז אברך צעיר בן מ"ד שנים בלבד. על פי המסופר, בהגיע ה'בית ישראל' אל רבנו לברר שיטתו, הוציא לו רבנו את הקונטרס שחיבר בנושא 'קו התאריך' 14 שנים לפני-כן בשנת תרפ"ח, ושלח אותו לעיון אביו מרן ה'אמרי אמת', שאכן מצאו הדברים חן בעיני קודשו ונטה לצדד בהם.

"מעשה-רב זה של ה'אמרי אמת' שהיה נוגע בעניין כה חמור כשמירת שבת קודש וצום יום הכיפורים, מלמד די והותר עד היכן הפליג אותו גאון וקדוש, רבם של כל בני הגולה, בהערכתו את גדולת אבינו זצ"ל ואת סמכותו להכריע בהלכתא גבירתא", כותבים בניו של רבנו בהקדמה לספרו ח"ג. ולאחר שרבים שאלו את מרן ה'אמרי אמת' איך ייתכן כזאת שלא יקבל את דעתו של החזו"א שחלק על רבנו, השיב ה'אמרי אמת' שהיות ורבנו הוא גדול ומיוחד בנושאים אלו במקום שרבים אינם מבינים, הוא מקבל את דעתו ללא עוררין.

חסיד בכל מעשיו

לצד היות רבנו אחד מגדולי גאוויה של ירושלים ושמו נישא בחיבה ובהערצה בכל היכלי התורה וההוראה, לא זנח רבנו את התקשרות בית אבותיו לצדיקי בית מונקאטש, וגם הוא היה מחזיק עצמו לחסידו הנלהב של הגה"ק בעל 'מנחת אלעזר' זי"ע ממונקאטש, כאשר הקשר האיתן ביניהם היה 'אור חזור' ומקבלין דין מן דין, וכפי שניתן לראות מתוך עשרות רבות של מכתבי הגה"ק ממונקאטש אל רבנו שמכתירו בלשונו המוזהבת 'חביבי כלבבי בפז לא יסולא'.

כפי שסופר בראש הדברים, עוד בילדותו זכה לבקר בהיכלו של הגה"ק ה'דרכי תשובה' זי"ע ולקבל משיירי מאכלו בשבת האחרונה טרם עליה ירושלימה. מאז ולאורך כל השנים היה מקושר בעבותות אהבה והשתוקקות מופלאה לבית צדיקים זה, כפי שקיבל מאביו הגה"צ רבי בן ציון זצ"ל ומזקנו הגה"צ רבי שמעון שפירא זצ"ל שדבקו בלב ונפש ברבותיהם הק' לבית מונקאטש. החידוש הוא בזה, כי על אף שלא ראו זה את זה שנים רבות, מאז שעזב את העיר מונקאטש בילדותו, הייתה חביבותו גדולה ועצומה אצל הגה"ק ה'מנחת אלעזר' ממונקאטש.

בתכריך מכתבים ששרדו בעיזבונו של רבנו ששמר לעצמו בבית גנזיו מה שקיבל מרבו הגה"ק ממונקאטש, אנו קוראים על ביטויים נפלאים המרמזים על הקשר הנפשי העמוק שנרקם ביניהם ונמשך עד סוף ימיו של ה'מנחת אלעזר'. כחודשיים לפני הסתלקותו, בהיותו מוטל על ערש דווי בבית חולים בבודפשט, כתב אליו הרבי את איגרתו האחרונה ביום ד' בניסן תרצ"ז: "ואהבתי דוחקת לרשום איזה שורות ולקיים דברי ידידות... הייסורים מתגברים בעוונותיי... יעתיר נא בעדי לרפואה שלימה מן השמים... חיים אלעזר".

כמצוין לעיל, בשנת תרפ"ה ביקש הגה"ק ממונקאטש לקיים מצוות כתיבת ספר תורה ופנה אל רבנו שימצא לו בירושלים סופר סת"ם מומחה שיכתוב בשליחותו את הס"ת. רבנו השתדל וטרח במחמה רבה למלא את חפצו על הצד היותר טוב, כאשר במצצע מורכב ביותר דאג רבנו שספר התורה יגיע לעידו לידי הרבי במועדו, בדיוק בשלושת ימי הגבלה, כי ה'מנחת אלעזר' השתוקק מאוד להשלים אז במו-ידין את כתיבת האותיות ל"ב בסופו ובתחילתו, ולחנכו בחג השבועות יום מתן תורה דיוקא. לאחר מכן הביע את רגשי תודתו לרבנו בעד טרחתו במילים נרגשות מאוד.

איך הגיב מרן ה'חזון איש' לאחר שמכתבו הגיע אל רבנו זצ"ל שלא בידעתו?

היה זה לאחר שמרן הגאון רבי חיים גריינימן זצ"ל למד בבחרותו בשיבת מיר בירושלים והיה יוצא ונכנס בביתו של רבנו להשתעשע עמו בדברי תורה. באחת הפעמים שלח רבי חיים כמה גיליונות חידושי תורה של רבנו אל דודו החזו"א, והחזו"א שלח לו חזרה הערות על החידושים ומשם השתמע שאין דעתו כדעת רבנו. רבי חיים גריינימן היה בטוח שהחזו"א שלח לו את דעתו כדי שיעביר זאת לרבנו, ואכן רבנו ראה את הדברים ושיגר את תשובתו אל החזו"א.

למעשה, החזו"א לא התכוון שרבי חיים יראה את מכתבו לרבנו, ועל זה כתב לרבנו מכתב התנצלות שכולו דברי הוקרה והערצה: "זה עתה הגיעני מכתב מכ"א שיחי, מתוכו הבנתי כי מסר לכתר"ה את אשר כתבתי לו על מנת שלא למסרם לכתר"ה ולא לשום אדם... ואחרי שנתגלגלו הדברים וב"א חשב כי כתבתי למסרם, הכל מידו יתברך וקשה עלי הדברים, והנני כופל שאין להתחשב עם דעתי כלל וכלל, ומה שנוגע לדעתי אין אני שליט על הוראת הדעת וההשתכלות הוא דבר הכרחי... בשולי המכתב נכתב התאריך, 'יום ד' מו"מ תרצ"ו', עת היה רבנו אברך בן ל"ח שנים בלבד!!!

פעם אחרת, עת ביקר רבנו אצל החזו"א והציע לפניו בירור הלכה לגבי חשבון הימים במקומות הקוטב, בהם יש אור יום חודשים ארוכים ומאריך יש חושך שבועות ממושכים. כשסיים את דבריו לקח החזו"א כיסא וטיפס עליו, הוריד מארון הספרים תכריך כתבים בכתב יד קודש ודפדף בו, ואחר כך הראה לרבנו שגם הוא כבר כתב בנידון זה ודעתו שם שלא כפי שביירר רבנו, אולם עתה נטל את הקולמוס ורשם בצד הגיליון: "ושוב אמר לי הגאון הגדול רבי דוד שפירא מירושלים עיר הקודש ואמר לי דעתו והוא האמת..."

גדלותו הענקית בענייני תכונה ואסטרטגיה שימשה כעין גולת-כותרת לכל עושרו התורני עד שנחשב ממש לחד-בדרא בתחום זה שהאיר עיני חכמים בידיעותיו המופלגות. אם בכל נושא ובירור הלכתי שנוקק לליבונו כשמלה, גילה והביט תמיד נפלאות מתורתנו הקדושה, הרי בתחום זה של תקופות ומזלות היה יחיד בדורו ולא בכדי המליצו רבים וטובים כי נהירים לו שבילי דרקינא יותר משבילי ירושלים ומונקאטש.

עוד בימי חורפו, עת בא בחליפת מכתבים עם הגאון המפורסם רבי יחיאל מיכל טיקוצינסקי זצ"ל, שהיה מגדולי ברי-הסמכא הידועים בענייני זמני בין השמשות, כתב לו הגרי"מ בהתרגשות רבה: "שמחתי שיש לנו צעירים חכמי תורה היודעים לפלפל גם בענייני קשה זה", ולא היסס לנבא לו גדולות ונצורות בהוסיפו: "מסתכל אני עליו כעל כוכב חדש, אשר במשך הימים יאיר בעזה"י בשמי עולמנו" - דברים שאכן התקיימו במרוצת השנים וישמו של רבנו התפרסם בכל העולם התורני כאחד היחידים שבדור היודע להיכנס בשלום לתחומים עמוקים אלו ולצאת בשלום, באנפאה נהירין.

באופן מיוחד יש להדגיש את מגעיו התורניים עם מרן ה'חזון איש' זי"ע, ענק התקופה שהוקיר כל ימיו את רבנו באופן יוצא מן הכלל, כפי שניתן ללמוד מעצם התייחסותו לבירור המקיף שכתב רבנו בספרו "בני ציון" (ח"א סי' א') בדבר חשבון הזמנים אימתי תחול שנת השמיטה, וכן בפעם אחרת שכתב לו: "יקירי וחביבי שליט"א, ידעתי את דלותי בתורה ובחכמה, ואין כתר"ה זקוק לדידי ולדכוותי, ומה נפקותא בזה אם דעתי כך או כך, והנני כופל שאין להתחשב עם דעתי כלל וכלל..."

כמו כן כתב לו רבנו על פי בקשתו באותה שנה מגילת אסתר מהודרת ביותר, עם רמזי שמות הקודש באותיות מיוחדת קצת כדי שידע לכוונם בעת קריאתו. רבנו הגיש את המגילה דורון לפני הגה"ק ממונקאטש, אחרי שהתכתב עמו תחילה בעניין צורת האותיות על פי נגלה ונסתר, ומלבד ההידורים היה עצם כתב ידו מעשה אומן להפליא והפיק בזה רצון צדיק, עד שהחליט ה'מנחת אלעזר' לקרוא בה באותו פורים, למרות שהייתה בידו מגילה מיוחדת מזקנו הגה"ק בעל 'בני יששכר' זי"ע.

כידוע, הייתה גדולה השתוקקותו של הגה"ק ממונקאטש לבקר בארץ ישראל, כדי לשחר את פני קודשו של הסבא קדישא מהרש"א אלפנדרי זצוק"ל, אולם לא הרהיב עוז בנפשו להחליט לנסוע ארצה, עד שבשלהי שנת תרפ"ט שלח את רבנו להיכנס לפניו ולפנים לשאול את הס"ק בעצמו, אם יבטיח לו 'שתהא יציאתו ובואו ושובו לחיים ולשלום' (כפי שכתב במכתבו לרבנו את תוכן השאלה). רבנו אכן עשה שליחותו כהלכה ואחרי שקיבל את הסכמת מהרש"א אלפנדרי הריץ בדואר למונקאטש את המברק המפורסם 'בוא יבוא ברינה'.

כשהגיע ה'מנחת אלעזר' לארץ הקודש בביקורו היחיד וההיסטורי בשנת תר"צ, בשעת הקבלת-פנים הבחיין בו לראשונה ושאל מי הוא האברך הלז, ואחרי שהגידו לו הפטיר: "חסדי ה' כי לא תמנו, דאס איז מיין דודל"... אחרי שחזר לביתו נאווה קודש במונקאטש, כתב לו בתוך מכתב אחד (כ"ו סיון תרצ"א): "אהבה דוחקת, ואתה קבוע בתוונת דליבאי ואהבת עולם אהבתך". הגה"ק ממונקאטש אף עמד אתה הרבה בחליפת מכתבים בדברי תורה ובענייני 'כולל מונקאטש ועשרה גלילות' וצו השעה.

בשנת תרצ"ב אחרי הסתלקות הגה"ק רבי יוסף חיים זוננפלד זי"ע, עלתה שאלת מינוי ממלא מקום ברבנות ירושלים עיה"ק. אז פנו לגדולי הדור שישפיעו על הגה"ק רבי יוסף צבי דושינסקיא זי"ע שכיהן אז כרבה של חוסט, שקיבל עליו את המשרה הנכבדה, אולם הגה"ק ממונקאטש כתב ודרש מפרנסי העדה החרדית כתנאי קודם למעשה, שיצרפו תחילה לבד"ץ "את הה"ג העילוי הנפלא מוהר"ד שפירא נ"י מירושלים", שיוכל להרים את קרן התורה והיהדות בארץ ישראל.

רבנו היה אז אברך בן ל"ה שנים וירושלים של מעלה הייתה מלאה בגאונים ובתלמידי חכמים מופלגים, ובכל זאת הגה"ק ממונקאטש שם עינו עליו כמי שראוי ליטול אותה איצטלא, כאשר עובדא זו מלמדת אותנו עד כמה היה חשוב ומוערך בעיני קודשו. יצוין, כי בסופו של דבר לא יצאה בחירה זו לפועל, כי רבנו התרחק מאוד מענייני הפולמוס שניטש אז בין החוגים בעיר הקודש והמקדש.

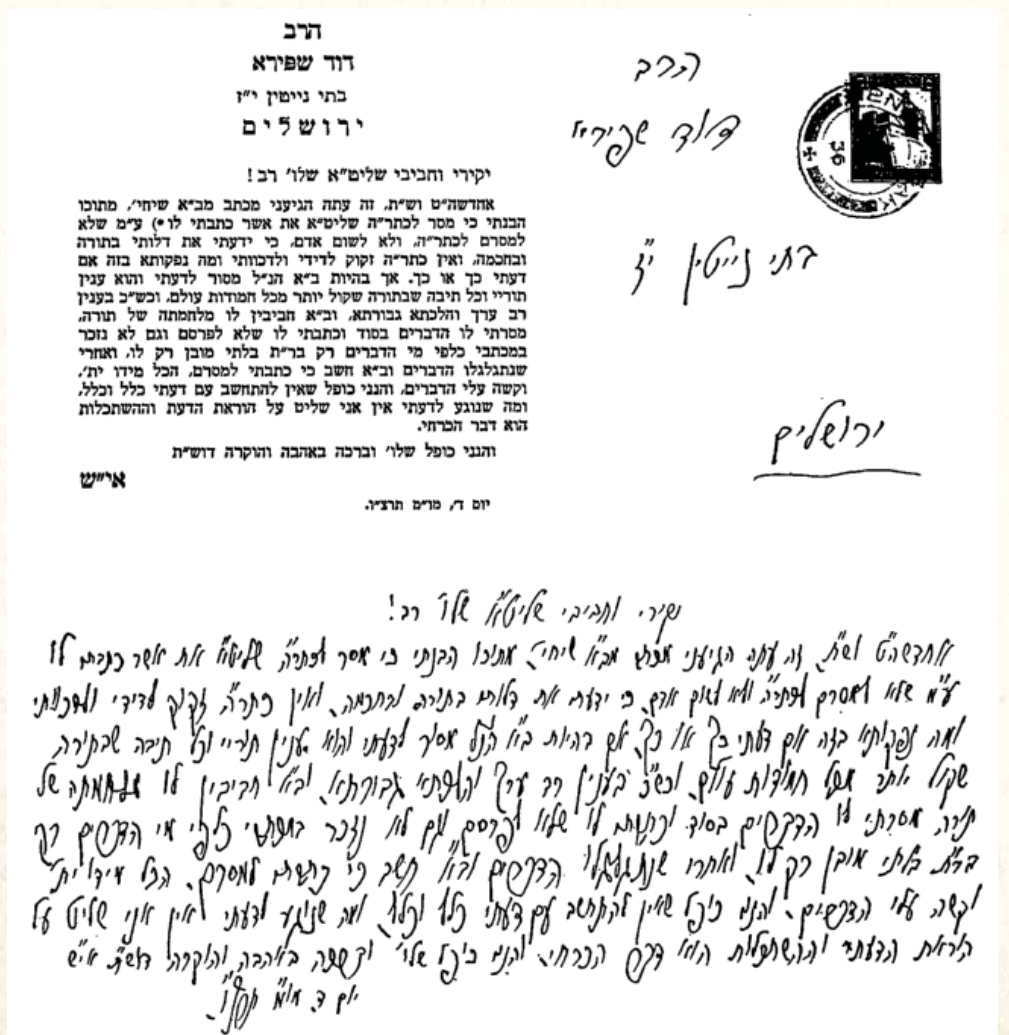

ביום השלישי פרשת יתרו, י"ד לחודש שבט תשל"א, עלה רבינו לשיבה של מעלה. וכך כתוב בתולדותיו (בראש כרך ג' של ספר תשובותיו): "פניו היו מאירים כלפיך אש בעלות נשמתו הטהורה לגנוי מרומים, וכל האנשים עליו היו רואים ומשתוממים, הלא הוא כאיש אשר עדיין יש בו רוח חיים, ומי פילל שכבר הלך לאור באור החיים, ולא נוסף ליהנות מאורו עד אחרית הימים, בפטירתו נסתמו מעיינות של חכמה, ויקונוו עליו כל יודעיו ומעריציו בנפש מרה, ווי להאי שפירא דבלי בארעא".

בנותן טעם וענין לצטט שורות אחדות מאגרת תנחומין מאת הגאון המופלא רבי יוסף נפתלי שטרן זצ"ל, שהיה מאדירי התורה בתקופתו, שכתב לבניו הגאונים, וזה לשונו הזהב: "אביכם הגאון ז"ל, הי חסיד הי עניו, איש שהכל בו, רוכב ערבות שש ושמח בבוא אליו נפש נקי וצדיק, אבל בעו"ה כלו תפילות דוד שהגן על הדור בתורתו וצדקתו ובתפילותיו".

זכה רבינו ומלבד מורשתו התורתית לדורו ולדורות, הניח אחריו גם את תולדותיו כיוצא בו, ה"ה בנו הגדול ברא כרעיה דאבואה רבי דוב בער זצ"ל, מאדירי התורה והנודעים בירושלים של מעלה, תלמידו המובהק והחביב של מרן הגרא"י פינקל זצ"ל בשיבתו הרמה ישיבת מיר ולאחמ"כ ממרביצי התורה בישיבות 'חיי עולם' ו'עץ חיים' וראש ישיבת 'לב יהודה'; בנו רבי יצחק שמעון זצ"ל מנהלו רבות בשנים של ארגון 'שננתם' הנודע לתהילה ומי שנתגלגה זכותו על ידו וזכה לאחר הסתלקותו של אביו הגדול להוציא לאור עולם את חלקו השלישי של ספרו הבהיר שו"ת בני ציון; בנו רבי משה נחום זצ"ל רא"כ רב אחא' למצויינים בני עליה ומחברם של הספרים הנודעים 'הר הקודש' ו'משנה סוף'; בנו רבי חיים אלעזר זצ"ל מחשובי ת"ת שהתהלכו תמיד בצדי סמטאותיה הצרות של ירושלים ומאריך שבחבורה בכולל שבישיבת מרן הגאון מטשעבין זי"ע; חתנו רבי יהודה אריה דייטש זצ"ל מקים עולה של תורה ותשובה ומייסד 'המרכז לשיעורי תורה' באר"ק; חתנו רבי חיים שלמה רבינוביץ זצ"ל, שלשלת היוחסין, מפארי עדת חסידי באיאן ור"מ בישיבת מתיבתא תפארת ישראל; חתנו רבי ישעיה שנייבלג זצ"ל מגדולי רבני ודייני ק"ק מחזיק הדת ומלפנים רבו של מושב בני ראם, וצאצאי צאצאיהם זרע ברך ה', חסידים ואנשי מעשה, מהם רבנים, אדמו"רים, מרביצי תורה ויושבי על מדין המפארים את כותל המזרח של עולם התורה והחסידות וממשיכים בגאון את מורשתו התורנית לתהילה, לשם ולתפארת, ומה זרעו בחיים אף הוא בחיים.

זכר צדיק לברכה.

הנני כופל שאין להתחשב בדעתי כלל וכלל. מכתבו המופלא של מרן החזו"א לרבנו בשנת תרצ"ו